

ПРОТОКОЛ
круглого столу «...імені Дніпрові Чайки»
у рамках громадського обговорення питання про присвоєння імені видатної
української письменниці Херсонській обласній бібліотеці для дітей

Місце проведення круглого столу:

Херсонська обласна бібліотека для дітей

II поверх, «рожева» зала

Дата та час проведення:

26 квітня, 14:00-16:00

Учасники: науковці, керівники та спеціалісти закладів освіти і культури; бібліотечні працівники; студенти філологічного факультету ХДУ.

ЗМІ: знімальна група обласного телеканалу «Скіфія»; кореспондент газети освітян Херсонщини «Джерела».

Модератор: Попова Н. Ф., заступник директора з наукової роботи обласної бібліотеки для дітей

Вступне слово модератора.

Ознайомлення присутніх з історією питання. Херсонська обласна рада уперше розглянула питання про присвоєння бібліотеці імені Дніпрові Чайки у 2010 році і своїм рішенням (№ 1273 від 30.03.2010) підтримала ініціативу колективу бібліотеки та подала відповідне Звернення до Кабінету Міністрів України. Рішення про присвоєння бібліотеці імені Дніпрові Чайки було погоджене у Міністерстві економіки України та у Міністерстві культури і туризму України. Однак у зв'язку з виходом розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.07.2010 р. № 1409 «Про тимчасове припинення розгляду питань присвоєння імен» процедура не була завершена. Згідно з новим порядком присвоєння імен, чинним із жовтня 2012, такі рішення приймаються на регіональному рівні. З урахуванням підсумків громадського обговорення, що передувало розгляду питання. Цією зустріччю компетентних фахівців за круглим столом бібліотека завершує процес громадського обговорення, що тривав із 15 лютого ц. р.

Літературно-музичний пролог.

Уривки із книги серії «Життя видатних дітей»¹ та пісню Лисички із дитячої опери М. В. Лисенка «Коза-Дерева», лібрето Дніпрові Чайки, виконали учасники театру-студії «Чеширський кіт».

Виступи учасників круглого столу:

- **Просвітницька діяльність Дніпрові Чайки у нашому краї.**

Загороднюк Василь Степанович, канд. філолог. наук,
доцент Херсонського державного університету,
голова обласної організації Національної спілки письменників України

Розкривши тему виступу, підсумував:

«Це питання вже давно визрівало, і дуже добре, що його вирішення виходить на фінал. Я сьогодні йшов у бібліотеку і думав уже : «Іду до Дніпрові Чайки». Всі ми знаємо, що її життя пов'язане з Херсонщиною. Тут вона жила, творила, любила, страждала, переживала і, якщо навіть взяти програмку круглого столу, яку підготувала бібліотека, то можна побачити, наскільки різноманітною була діяльність цієї особистості, наскільки багатоаспектно можна підходити до життя і творчості Дніпрові Чайки. Це дійсно говорить про те, що потрібно вивчати творчість Дніпрові Чайки, пропагувати, і тут, я думаю, зібралися всі однодумці в цьому питанні. Я не хочу робити жодних протиставлень, але ім'я

¹ Оксана Луцевська про Христофора Колумба, Джона Ньюбері, Чарльза Дарвіна, **Дніпрову Чайку**, Перл Сайденстрікер Бак. – К. : Грані-Т, 2010.

одного відомого пролетарського письменника на Херсонщині носить 47, здається, вулиць, хоча він до Херсонщини не мав ніякого відношення. До чого я це згадую? – Бо тут питання виходить у іншу площину, у площину самоповаги нашого народу як такого, виразниками якої були як раз наші письменники. І кому як не нам стверджувати це у назвах вулиць, бібліотек, навчальних закладів, у виданні їхніх творів. Так що я особисто підтримую цю ініціативу – присвоїти обласній дитячій бібліотеці ім'я Дніпрової Чайки, і наша Херсонська обласна організація Національної спілки письменників України також позитивно до цього ставиться. Це буде гарна, добра справа!»

- **Дніпрова Чайка. Вулиці пам'ятають.**
Дяченко Сергій Андрійович, краєзнавець

Навів цікаві факти про місця народження Дніпрової Чайки (історично -місце розташування однієї з козацьких паланок) та її дитинства – село Стара Маячка Цюрупинського району, проілюструвавши розповідь сучасними фото. Оскільки батько майбутньої письменниці був священиком, то легко визначити місцевість, де розташовувалась церква і мешкала родина Березіних – у північній частині Старої Мачки. Саме звідти Людмилу віддали на навчання до гімназії. За свідченням архівних документів, листування, у пізніший час родина Василевських мешкала на вулиці Гімназійній, що носить нині назву Червоностудентської, однак належить ще дослідити, у якому саме будинку мешкала Дніпрова Чайка, оскільки вже відомі свідчення не є однозначними, а стара топографія міста мала інакше, ніж нині, організацію – наприклад, щодо нумерації будинків по вулицях. Отож, присвоєння обласній дитячій бібліотеці імені письменниці може послужити поштовхом не лише для відродження інтересу до цієї яскравої особистості, її просвітницької й педагогічної діяльності, а й для більш ґрунтовних досліджень херсонських сторінок у біографії Дніпрової Чайки.

- **Дніпрова Чайка – письменниця раннього модернізму.**
Чухонцева Наталія Дмитрівна, канд. філолог. наук,
доцент Херсонського державного університету

Обґрунтувала тему свого виступу. Зауважила, що передала бібліотеці одну зі своїх статей за означеною темою та висловила готовність опрацювати її з тим, щоб вона була більш придатною для дитячого читання, оскільки вихідний текст є науковою роботою.

«У письменниці була винятково трагічна доля, тож у її творчості ми безумовно знаходимо елементи декадансу, але ж це не знецінює її. Я вважаю, що не лише бібліотеці слід присвоїти ім'я Дніпрової Чайки, а і назву вулиці «Червоностудентська» слід також було б замінити на «вулиця Дніпрової Чайки» – і для цього є вагомі підстави, бо ж, як уже було сказано, письменниця жила на цій вулиці – за адресою Гімназійна 2 та Гімназійна 12, а згодом мешкала на Соборній, яка також є фактичним продовженням цієї ж вулиці.» Учасники круглого столу висловлюють одностайну згоду з цією думкою.

- **До історії публікації творів Дніпрової Чайки в Херсоні.**
Звягінцева Надія Дмитрівна, завідувач відділу бібліотечного прогнозування та інновацій Херсонської обласної бібліотеки для дітей

Нагадала, що твори Дніпрової Чайки були опубліковані у першому номері альманаху «Степ».

На початку 1885 року до Херсону з Єлисаветграда було заслано членів українофільського гуртка, що існував при земстві. Сюди переїхали Олександр та Софія Русови, Феофан Василевський, який на півдні вже одружився з Людмилою Березіною (Дніпровою Чайкою), Дмитро та Олена Марковичі, Борис Грінченко та інші. Вони працювали в губернському земстві і створили Херсонський гурток під керівництвом О. Русова. Внаслідок праці гуртківців і було видано альманах «Степ», Херсонський

белетристичний збірник, редактором якого був Д. Маркович і який побачив світ у 1886 році у Петербурзі.

У збірнику вміщено поезії (Дніпрової Чайки, П. Тулуба, А. Конощенко, П. Залозного), оповідання (Д. Мордовця, І. Нечуя-Левицького, Д. Марковича, А. Бравнера), драму І. Карпенка-Карого «Бондарівна», фолклорно-етнографічні матеріали О.Марковича, наукові розвідки (Марії Ганенко, О. Русова, К. Шрама) та інші.

На обкладинці копії оригіналу «Степу», що зберігається в Херсонській та Одеській обласних наукових бібліотеках, зазначено: «Степ. Херсонський белетристичний збірник. – Херсон, 1886. – С.-Петербург. Типографія В. О. Балешева». (О. В. Лянсберг та Г. П. Мокрицька підтверджують цю інформацію).

Тільки через 105 років, у 1991 році, на Херсонщині знову з'явився альманах "Степ", другий за номером, перший за числом у ХХ столітті. Засновником його стало обласне управління культури. Альманах вийшов за два місяці до прийняття Верховною Радою Декларації про незалежність України і наразі видано вже 21-й його випуск.

- **За мотивами поезії Дніпрової Чайки.**

Твори читачів обласної бібліотеки для дітей – учасників літературної студії «Контур».

Звучить звукозапис вірша Дніпрової Чайки «Бажання» (із аудіосторінки веб-проекту «Літературна Херсонщина» - у виконанні працівника бібліотеки - <http://www.library.kherson.ua/dovidnyk/audioknyha.html>)

Діти – учасники студії – написали власні твори, кожен із них – як розвиток одного з мотивів твору Дніпрової Чайки:

1.

Хотіла б я теж бути квіткою
І радувать очі людей,
Хитати зеленими вітами,
Вітаючи всіх,
хто повз мене іде.
Поету би я дарувала
Натхненні чарівні рядки.
Зі скрипалем би співала,
Художнику – барви рясні
Від щирого серця б віддала -
Ніколи б не шкодувала
своєї краси.

Марійка Лопатнєва

2.

Хотів би я бути соловейком,
Щоб високо в небі літати,
Пісні мелодійні співати
І душі людей зігривати.
Щоб дзвінка пісня лунала
У дуже далеких кутках
І рід наш людський прославляла ...
Такий би я був собі птах.

Максим Пулянович

3.

Хотіла б я хмарою бути,
Щоб ближче до сонця пливти,
Щоб бачить далеко усе навкруги,
І щоб підкорити вершину

Найвищої в світі гори.
Ангеліна Товста

4.
Цілющим я словом хотів би
У світі усе налагодити.
Щоб слово було наче вчитель,
Що приклад із нього нам брати.
Данило Бабенко

- **«Шануймо свої самоцвіти...»**

Марецька Людмила Петрівна, завідувач науково-методичної лабораторії української мови та літератури КНВЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

«Шановне товариство, дуже цікавий захід, корисний і актуальний. Настав час віддати належне цій людині. Дуже багато і тепла свого серця, і душевний поривань, і сподівань, і планів, і мрій присвятила вона нашій землі. Дніпрова Чайка прагнула нас просвітити, наших дітей, і тому розпочала свою педагогічну діяльність на херсонській землі, і настільки це їй хотілося зробити, що вона це зробила навіть у протиріччя з волею батьків.»

Запропонувала продумати як, із присвоєнням бібліотеці імені Дніпрової Чайки, змінити оформлення будівлі бібліотеки, її фірмового стилю з використанням образу чайки, можливо, залучивши до цієї роботи дітей, їх фантазію – придумати щось таке, щоб «чайка парила над бібліотекою», яка носитиме ім'я Дніпрової Чайки.

- **Вивчення творів Дніпрової Чайки у вищих навчальних закладах.**

Немченко Іван Васильович, канд. філолог. наук,
доцент Херсонського державного університету

«Постать Дніпрової Чайки є характерною для української літератури 19-20 ст. І традиційно впродовж десятиліть у стінах Херсонського державного університету вивчається творчість Дніпрової Чайки і його випускникам рекомендується ознайомлювати дітлахів із життям та творчістю цієї авторки у курсі літератури рідного краю. І в чисто теоретичних курсах, як от «Вступ до літературознавства», в історико-літературних, літератури 19 ст, літератури 20 ст. – а письменниця належить обом цим століттям, - викладачі, традиційно розглядаючи творчість видатних українських письменників, мають можливість проводити паралелі їхньої творчості – і творчості Дніпрової Чайки. І, звичайно, у нашому вузі є курс дитячої літератури, тож маємо можливість і студентам факультету дошкільного навчання прищепити любов до дитячих авторів, зокрема й Дніпрової Чайки. Звісно ж у нас є і спеціальні курси - це «Літературна Херсонщина» і «Літературне краєзнавство». Оскільки я захистив дисертацію за творчістю цієї письменниці, то, читаючи спецкурси, широко використовую у своїх лекціях твори Дніпрової Чайки.»

Зазначив, що, завдяки цьому, є можливість широкого прилучення студентства до творчості Дніпрової Чайки та розкриття її активної громадської діяльності.

«У 21 столітті ще й досі не пошановано належним чином ім'я цієї видатної людини. Символом, як нині кажуть – «брендом» Херсона і Херсонщини мають бути не тільки Потьомкін і Катерина II, а і наші видатні українські письменники. Зараз цілком реально підняти і довести до логічного завершення питання про найменування бібліотеки іменем Дніпрової Чайки. Наші пропозиції, сподіваємось, будуть почуті – і бібліотека отримає ім'я Дніпрової Чайки.»

- **Дніпрова Чайка і вітчизняна педагогічна наука.**

Щерба Таїсія Миколаївна, літературознавець, письменник,
член Національної Спілки письменників України

«Болить, чому у нас на Херсонщині не вшановані такі славетні імена, що оспівали край, його природу, долю людей, що мріяли про волю і краще життя. 150 років вже минуло від дня народження Людмили Олексіївни, Дніпрової Чайки, а її ім'я не вшановане.

Мене найбільше в її творчому доробку і в її житті вражає її підхід до педагогічної праці. Вона вибрала для себе нелегку стежу – бути вчителем, навчати, викладати, нести українське слово дітям. Мені це особливо імпонує, бо сама є вчителем з великим педагогічним стажем. Повертається це ім'я, повертається її творчість. І до шкільної програми також, але так мало – всього два твори, та й то аж у 6-му класі – вивчається нині у школі, при тому, що творчість письменниці багатюща, несе великі духовні цінності.

І те, що започаткувала дитяча книгозбірня – це дуже важлива справа, обома руками, своїм серцем і розумінням підтримую вашу ініціативу і голосую за те, щоб бібліотеці було присвоєне ім'я Дніпрової Чайки, бо ця особистість того варта»

- **Вивчення творчості Дніпрової Чайки на уроках літератури рідного краю: інноваційні підходи.**

Хлань-Кузьменко Олеся Євгенівна, викладач педагогіки Новокаховського гуманітарного інституту розвитку людини «Україна», «Вчитель року»

Випускниця Херсонського державного університету потвердила значну роль вузу у збереженні духовної спадщини рідного краю.

Вибір творчості Дніпрової Чайки для розроблення методики сугестивного викладання за програмою курсу літератури рідного краю, таким чином, не був випадковим, а умотивованим.

Розкрила особливості використання творів, образів Дніпрової Чайки у сугестивній педагогіці, застосування засобів театралізації, творчого начала у вивченні літератури та творчості Дніпрової Чайки зокрема.

Висловила підтримку ініціативи бібліотеки, а емоційним завершенням виступу стало авторське виконання поезії, присвяченої Дніпровій Чайці.

- **Окрилення Дніпрової Чайки.**

Голобородько Євдокія Петрівна, доктор педагогічних наук, чл.-кор. АПН України, професор кафедри педагогіки і психології комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

«Це ініціатива правильна, і треба її довести до завершення. На нашому круглому столі вже прозвучало багато думок, які слід було б узагальнити.

Відносно Дніпрової Чайки. Те що саме обласна бібліотека для дітей носитиме її ім'я – це дуже розумно і дуже заслужено, бо є багато спільного між діяльністю бібліотеки і діяльністю Дніпрової Чайки. Що я маю на увазі? По-перше, бібліотека – це читання, а вона читала дуже рано, і її приклад може бути корисним для сучасної молоді. По-друге, - вона створювала матеріал для читання, і дивиться, яке жанрове багатство притаманне її творчості: тут і проза, і поезія, і казки, і лібрето до дитячих опер, і мовами різними – і українською, і російською, бо спочатку Дніпрова Чайка писала свої твори російською мовою.

А які багаті її контакти – тут і художники, і письменники, і композитори, фольклористи, і значна громадська діяльність Дніпрової Чайки. Нарешті – педагогічна діяльність. Дніпрова Чайка навчалась у Херсонській жіночій гімназії, а потім викладала тут, а також в Одесі. Це питання не дуже добре досліджене, але я переконана, що у неї майстерність була висока, до якої ми прагнемо сьогодні. Добре було б спробувати розшукати якщо не учнів Дніпрової Чайки, то учнів її учнів.

Дніпрову Чайку своєю вважають і в Києві, і в Миколаєві, і в Одесі, але я переконана, що у нас, херсонців, є найбільше для цього підстав. Наукове дослідження, присвячене Дніпровій Чайці, є лише у нас; і поезія, присвячена Дніпровій Чайці; і у вищій школі є і дипломні, й курсові роботи, і дослідження у Малій академії... І це все може бути покладене в аргументацію на користь присвоєння Херсонській обласній бібліотеці для дітей імені

Дніпрової Чайки, і добре було б, якби вся ця діяльність віднині йшла у контексті діяльності бібліотеки.

Академія неперервної освіти, яку я представляю, і Академія Педагогічних наук національна підтримуватиме цю ініціативу, бо це закономірно, це аргументовано, і це допоможе нам активізувати нашу молодь і поглибити її знання про культуру України.»

- **Авторка легенд чи сама легенда? Дніпрової Чайки у спогадах.**

Чернієнко Юлія Миколаївна, бібліотекар Херсонської обласної бібліотеки для дітей

Процитувала досліджені спеціально на предмет відображення життєвих віх та образу Дніпрової Чайки спогади Софії Русової, Остапа Лисенка - сина М. В. Лисенка, та Андрія Конощенка-Грабенка, зокрема портретні описи письменниці, залишені у спогадах, та відгуки сучасників про музичне обдарування Дніпрової Чайки.

- **Дніпрової Чайки в бібліографічних джерелах.**

Мокрицька Ганна Павлівна, головний бібліотекар відділу краєзнавства Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. Гончара

Відзначила, що серед матеріалів, присвячених Дніпрової Чайці, є перш за все публікації присутніх на круглому столі І. В. Немченка, Н. Д. Чухонцевої, багато публікацій Я. Ю. Голобородька.

«Прижиттєвих видань, на жаль, у фондах бібліотеки не збереглося, проте видання альманаху «Степ» з публікацією віршів Дніпрової Чайки є у копії. Маємо «Літературно-науковий вісник», надрукований у 1909 році, тут також є твори письменниці. У фондах бібліотеки є посмертне видання творів письменниці 1931 року.

Багатим джерелом інформації про публікації творів письменниці, матеріалів про її життя і діяльність є біобібліографічний словник «Українські письменники», (том 2, 1963 року видання).»

Охарактеризувала також бібліографічні джерела, видані у нашому краї, а також при книжкову та пристатейну бібліографію.

«Ми, як представники обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. Гончара, підтримуємо ініціативу щодо присвоєння вашій книгозбірні імені відомої української письменниці, життя якої тісно пов'язане з нашим краєм».

Під час круглого столу його учасники та гості мали можливість посилатись на видання та публікації, представлені на виставці-перегляді «На крилах Дніпрової Чайки», де були представлені документи із фондів обласної бібліотеки для дітей, обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гончара, науково-літературного відділу обласного краєзнавчого музею.

Відеозапис, зроблений під час круглого столу, додається.

Резюме.

Учасники круглого столу – компетентні фахівці, науковці, літературознавці, бібліографи, краєзнавці, громадські діячі, запрошені до участі у заході читачі бібліотеки, бібліотечні працівники, студенти Херсонського державного університету одноставно підтримали ініціативу колективу Херсонської обласної бібліотеки для дітей щодо присвоєння бібліотеці імені Дніпрової Чайки.

Модератор

Н. Ф. Попова

Секретар

Н. Д. Звягінцева